

Platteland kiest positie

**Provinciaal Programma
Landelijk Gebied bouwt
verder op pijlers
Leefbaar Platteland**

**'Wij hebben de ruimte
die het antwoord
kan zijn op veel
vraagstukken'**

Pro-voorzitter Ellen Nauta

**'De wil er samen iets
moois van te maken
leeft volop!'**

Onderzoeker Lisan Beune

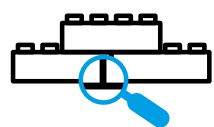
**'Zelforganiserend
vermogen is dé kracht
van het platteland'**

Gedeputeerde
Roy de Witte

Inhoud

- 3 | **De kracht van het platteland**
Gedeputeerde Roy de Witte
- 4 + 5 | **Pionieren in een programma**
Programmaleider Simone Adema-Poelstra
- 6 + 7 | **Impactanalyse toont waarde programma Leefbaar Platteland**
Onderzoeker Lisan Beune

“Steden en dorpen kunnen
niet zonder elkaar”

8 t/m 11 De bouwsteen van Bettina Bock

- 12 + 13 | **Provinciaal Programma
Landelijk Gebied bouwt verder
op pijlers Leefbaar Platteland**

- 14 + 15 | **Initiatieven in Overijssel**
16 + 17 | Op weg naar een **toekomst-
bestendige woningmarkt**
18 + 19 | De toekomst van **religieus erfgoed**
20 + 21 | **Het hart van het dorp**

- 22 | **Column Pubwijsheid**
23 | **Lokale kracht**
24 + 25 | LEADER-coördinator Giny Hoogeslag
over samenwerken en OVKK-
voorzitter Ilse Duursma **over**
krachtige kernen

- 30 + 31 | **Leren van elkaar op de
dorpsschool**, wetenschapper Koen Salemink

- 26 + 27 | **Prangende vragen aan
P10-voorzitter Ellen Nauta**
28 + 29 | Wetenschapper Gert-Jan Hospers
over **De kunst van het afkijken**

Colofon

Platteland kiest positie is een magazine voor initiatieven, netwerkpartners, bestuurders en andere betrokkenen die zich inzetten voor een leefbaar platteland. Dit magazine is bedoeld om kennis, inzichten en inspiratie te delen vanuit het programma Leefbaar Platteland. Platteland kiest positie is een uitgave van Provincie Overijssel // Postbus 10078 // 8000 GB Zwolle // overijssel.nl

Concept en realisatie: Provincie Overijssel, team Leefbaar Platteland
Ontwerp: Provincie Overijssel // Vormgeving: NU Reclame
Coverfoto: Femke Teussink

Februari 2023

De kracht van het platteland

Inwoners en ondernemers kennen als geen ander de uitdagingen en kansen op het Overijsselse platteland. Dat zij in staat zijn om zich sterk te organiseren zie ik telkens weer en blijkt ook uit de vele initiatieven die we als Provincie Overijssel ondersteunen. In dit magazine vertellen initiatiefnemers, netwerkpartners en wetenschappers die aan het programma Leefbaar Platteland zijn verbonden hun verhaal en zien we prachtige voorbeelden van noaberschap.

Zelforganiserend vermogen is dé kracht van het platteland en helpt om beter in positie te komen. Inwoners en ondernemers weten zelf heel goed wat er nodig is, vanuit lokale tradities en verbondenheid. Die lokale accenten en verhalen doen ertoe. Als je dat verhaal vervolgens ook durft te vertellen en te delen, dan ontstaat er iets.

De impact van het programma Leefbaar Platteland hadden we niet kunnen realiseren zonder de lokale kracht vanuit de initiatieven, de samenwerking in het netwerk en de inzichten vanuit de wetenschappers die aan het programma zijn verbonden. Regionaal, maar ook landelijk en in Europa zien we steeds meer samenwerkingen

ontstaan. En dat is een belangrijke voorwaarde om ook in de toekomst samen verder te bouwen aan vitale, leefbare en economisch sterke dorpen.

En zoals Bettina Bock het verderop in dit magazine mooi verwoordt: 'Het is mogelijk om bruggen te slaan tussen de overheid en burgerinitiatieven, zodat een gezamenlijke alliantie ontstaat. Laten we focussen op wat ons bindt.'

Laat je inspireren door de verhalen!

Roy de Witte
Gedeputeerde voor Leefbaar Platteland,
Cultuur en Sociale Kwaliteit

Pionieren in een programma

“Inmiddels hebben we zo’n 70 initiatieven ondersteund en zoveel dorpen een stap verder geholpen”

Stimuleringsregeling Leefbaar Platteland

Totaaloverzicht lokale initiatieven 2020-2023	
2020	Budget: € 750.000 Resultaat: 24 beschikte lokale initiatieven en 1 maatwerk initiatief
2021	Budget: € 1.000.000 Resultaat: 7 beschikte lokale initiatieven en 2 maatwerk initiatieven ‘Kerkdorp in beweging’ in samenwerking met Sociale Kwaliteit en Cultuur Resultaat: 3 gehonoreerde initiatieven
2022-2023	Budget: € 1.250.000 Resultaat: 15 gehonoreerde initiatieven en 15 maatwerk initiatieven (en nog lopende aanvragen)

‘Programmaleider Simone Adema-Poelstra is sinds de start in 2019 betrokken bij het programma Leefbaar Platteland, een destijds nieuw programma in het coalitieakkoord ‘Samen bouwen aan Overijssel’. Gekozen werd voor een pioniersaanpak die succesvol blijkt. Adema vertelt over de aanpak en enkele hoogtepunten van het programma.

Wat is volgens jou de kracht van het programma?

‘Bij de start maakte het programmateam samen met de gedeputeerde een rondje door Overijssel: Wat speelt er? Wat is er nodig? Daaruit kwamen drie programmalijnen om te komen tot een krachtig, zelfbewust en toekomstbestendig platteland: een wetenschappelijk kader, netwerk en een stimuleringsregeling. Die combinatie blijkt te werken, maar de echte kracht zit bij de inwoners. Zij bepalen het succes van het programma, omdat zij als geen ander de uitdagingen en kansen van het gebied kennen. Zij weten wat er nodig is voor een toekomstbestendig platteland.’

“Daarvoor is vertrouwen nodig van het bestuur en vertrouwen in inwoners”

Waar ben je trots op?

‘Ik ben trots op onze aanpak. We hebben ons laten spiegelen en adviseren door drie vooraanstaande wetenschappers. We hebben een mooie basis gelegd om het netwerk uit te breiden en mensen en organisaties te verbinden. En inmiddels hebben we zo’n 70 initiatieven ondersteund en zoveel dorpen een

stap verder geholpen. Daarvoor is vertrouwen nodig van het bestuur en vertrouwen in inwoners.’

Wat is de opgave voor de komende jaren?

‘Veel mensen en organisaties zijn actief op het platteland. Er is ontzettend veel beweging. Door de sterke verbindingen weten we elkaar te vinden. Dat is niet alleen fijn, maar ook noodzakelijk want de opgaven op het platteland zijn groot. Dit is het moment om de krachten verder te bundelen in Overijssel, Nederland en Europa en samen met inwoners te komen tot toekomstbestendige oplossingen. De methodiek die vanuit ons programma is ontwikkeld kan hierbij helpen. Het heeft veel kennis opgeleverd die de basis biedt voor de aanpak van het sociaal-economisch perspectief voor het landelijk gebied.

Programmalijnen

- 1 Wetenschappelijk kader
- 2 Netwerk
- 3 Stimuleringsregeling

Cijfers en feiten platteland

	38% van de inwoners van Overijssel woont op het platteland
	42% van de bedrijven in Overijssel bevindt zich op het platteland
	30% van de werkgelegenheid is op het platteland
	93% van het aantal km² in Overijssel is platteland
	324 dorpen en kernen in Overijssel

Trots op

	Dorpsschool-aanpak ‘De dorpsschool-aanpak vind ik een mooi concreet voorbeeld dat tot stand is gekomen vanuit de wetenschappelijke begeleiding. Dorpen wisselen kennis uit en leren van elkaar.’
	PlattelandsParlement ‘Provincie Overijssel was gastheer van het landelijke PlattelandsParlement, een prachtig event dat in het teken stond van ontmoeting, inspiratie en gesprek over de kracht van het platteland.’
	Maatwerk ‘Vanuit drie tranches van de stimuleringsregeling hebben we zo’n 70 initiatieven met elk zijn eigen opgaven ondersteund en zoveel dorpen een stap verder geholpen.’

Impactanalyse toont waarde programma Leefbaar Platteland

“De wil er samen iets moois van te maken leeft volop!”

Onderzoeker Lisan Beune reed heel Overijssel door om wethouders, burgemeesters, Provinciale Statenleden, kennispartners en natuurlijk lokale initiatiefnemers in hun eigen buurt te spreken. Ze was nieuwsgierig naar de daadwerkelijke impact van het programma Leefbaar Platteland. Welke waarde voegt het programma toe aan de samenleving? ‘Voor mij als geboren Overijsselaar was het een feestje weer eens langs alle regio’s te rijden. Elk dorp straalt iets eigens uit en het noaberschap proef je overal. Ik merkte vooral hoeveel goede zin er is om er samen iets moois van te maken!’

Je concludeerde in de impactanalyse dat betrokkenen het programma als een steun in de rug hebben ervaren. Wat heeft hen vooral geholpen?

‘Met het lanceren van een programma Leefbaar Platteland voelde de provincie de tijdgeest goed aan. Het platteland is meer dan ooit in beweging met grote maatschappelijke opgaven, zoals woningbouw, veranderingen in de landbouw, energietransitie, natuurherstel en het behoud van sociale voorzieningen. De wil om bij te kunnen dragen aan de eigen, directe omgeving motiveert mensen. In vrijwel alle dorpen en kleine kernen staan dorpsinitiatieven in de steigers, maar het ontbreekt nog wel eens aan structuur, toekomstperspectief en handelingsvermogen. In de meeste gevallen is

de bijdrage van Provincie Overijssel in kennis en middelen de afgelopen jaren onmisbaar geweest om plannen naar een volgende fase te brengen. De provincie was daarbij zoveel meer dan een geldschiet. Juist de mogelijkheid om kennis en ervaringen op te doen uit andere dorpen via het provinciale netwerk, of om via dat netwerk de juiste personen en organisaties beter te benutten, gaf initiatiefnemers extra vertrouwen.’

“Door het maken van dorpsvisies ontstaat er een gedeeld beeld van de uitdagingen”

De impact is dankzij ongeveer 70 ondersteunde initiatieven voelbaar in de dorpen en kleine kernen, maar ook bij de provincie zelf. Wat bedoel je daarmee?

‘De provincie wil zo relevant mogelijk zijn en gaat voortvarend aan de slag met de opzet van het programma. Dat richten ze samen met betrokken partners in naar eigen overtuiging. Via de impactanalyse wordt het projectteam zich weer bewust van de doelen die ze nastreven, de activiteiten en financiële middelen die zijn ingezet en welke mensen zijn bereikt. Veel programma’s eindigen in factsheets met daarin de resultaten. Een impactanalyse gaat een stap verder: Je kunt wel concreet 70 initiatieven ondersteund hebben, maar wat heb je nu werkelijk teweeg gebracht in de dorpen? Impact hebben is echt iets anders dan een resultaat behalen. Het gaat er niet zozeer om wat de provincie van hun programma vindt. Een provincie is dienend aan wat de maatschappij vraagt. Dat realiseert de provincie zich goed en het is mooi dat ze een onafhankelijke onderzoeker het ‘veld’ in sturen om het eerlijke verhaal op te halen. Uit de analyse volgen dus ook aanbevelingen om verder te ontwikkelen. Er bestaat geen wereld waarin alles perfect draait; dus hoe kan het in de toekomst nog beter? De impactanalyse geeft een interne validatie: Doen we de goede dingen? Daarnaast duidt de analyse de externe verantwoording: Waarom is het programma het waard om door te gaan en tot slot biedt het ook inzicht in verbeterkansen?’

Wat kan de provincie samen met partners verder ontwikkelen?

‘Inwoners en ondernemers op het platteland weten wat er speelt. Door het maken van dorpsvisies ontstaat er een gedeeld beeld van de uitdagingen. Er is ook een gevoel van noodzaak en urgentie om alle opgaven integraal te bekijken. Alles hangt met elkaar samen. Het programma Leefbaar Platteland draagt door de pijlers ‘wetenschap’ en ‘netwerk’

bij aan het creëren van dit gedeelde beeld. Alle betrokkenen die meededen aan dit onderzoek gaven aan dat investeren in het leefbaar houden van het platteland noodzakelijk is. Zij gaven daarbij ook aan dat een integrale, gebiedsgerichte aanpak daarbij het meest passend is. Zij zien het programma Leefbaar Platteland als een voorzichtige stap richting een integrale benadering. Maar de integraliteit moet in de toekomst versterkt worden om de grote opgaven in het plattelandsgebied aan te pakken. Het te ontwikkelen Provinciaal Programma Landelijk Gebied (PPLG) bouwt hierop voort. Eén van de drie centrale doelen ervan is het behouden en liefst verbeteren van de sociaal-economische kwaliteit van het platteland. Het programma Leefbaar Platteland levert hiervoor belangrijke wetenschappelijke kennis, praktijkervaringen en waardevolle netwerken.’

Foto: Lisan Beune

Conclusies impactanalyse

- Het programma Leefbaar Platteland heeft kennis en ervaring opgeleverd, netwerken versterkt en lokale ideeën ondersteund om verder te komen.
- De rol van de provincie is belangrijk als het gaat om de ontwikkeling van het platteland en het aanjagen van burgerinitiatieven. De provincie helpt plannen realiseren door kennis, ervaring, netwerk en middelen.
- De impact van het programma is merkbaar bij de lokale initiatiefnemers (individueel), bij dorpen en kernen (gemeenschappen) en bij de provincie intern.
- Initiatiefnemers voelen zich door de provinciale bijdrage gehoord en gesteund, waardoor het zelfvertrouwen en handelingsvermogen zijn vergroot.
- De leefbaarheid in dorpen en kernen is toegenomen door de ondersteuning van ongeveer 70 initiatieven. Elke geïnvesteerde euro van de provincie wordt verdubbeld en in sommige gevallen zelfs verdriedubbeld door aanvullende financiering.
- Het platteland weet wat ervoor nodig is om toekomstbestendig te zijn. Er is een gedeeld beeld ontstaan van de uitdagingen op het platteland. Er is een gedeeld gevoel van noodzaak en urgentie, dat vraagt om een integrale aanpak.

Aanbevelingen impactanalyse

- Werk samen als één overheid.
- Benut kennis, ervaring en netwerk beter van onder meer het LEADER-programma.
- Zet in op gebiedsgerichte aanpak, waarbij een integrale benadering voor de toekomst van het platteland centraal staat.
- Ondersteun initiatieven met kennis op maat. Elk initiatief is anders.
- Blijf stimuleren dat netwerken van onderop groeien. Bestaande netwerkorganisaties kunnen dit mede aanjagen.
- Bied continuïteit. Ondersteun plannen van nu ook in de realisatiefase.
- Blijf als overheid betrokken, bereikbaar en flexibel. Participeer in verschillende fases van het hele project op een manier die past bij die fase.

Nieuwsgierig naar de volledige impactanalyse? Lees meer op www.overijssel.nl/leefbaarplatteland.

Met een academische blik

De bouwsteen van Bettina Bock

Het programma Leefbaar Platteland wil de kwaliteit van leven van het platteland vergroten en initiatieven daarvoor met elkaar verbinden. De afgelopen jaren is daar hard aan gewerkt. Professor Bettina Bock heeft met academische blik meegekeken met het programma, en levert begin 2023 haar bouwsteen op. Oprechte interesse in het platteland is daarvan het belangrijkste ingrediënt.

De vitaliteit van het platteland staat centraal in het werk van prof.dr.ir. Bettina Bock. Zij is als persoonlijk hoogleraar Inclusieve Plattelandsontwikkeling verbonden aan de universiteit van Wageningen. Ook is zij bijzonder hoogleraar Bevolkingsdaling en Leefbaarheid voor Noord-Nederland aan de Rijksuniversiteit Groningen. 'Ik houd me bezig met rurale sociologie, de sociologie van het platteland', verduidelijkt zij. 'Sociologie is de leer van het samenleven van mensen. Hoe is de maatschappij georganiseerd, wat houdt mensen bij elkaar en wat scheidt ze, en hoe hebben mensen hier invloed op? Het platteland interesseert mij, maar je kunt het niet los zien van de steden. Steden en dorpen kunnen ook niet zonder elkaar. Ze beïnvloeden elkaar. Dat geldt overall, maar in Nederland in sterke mate omdat ons platteland en onze steden zo dicht bij elkaar liggen dat er altijd verbanden tussen bestaan.'

“Steden en dorpen kunnen niet zonder elkaar”

Vermeende polarisatie

Eén van de grote vraagstukken op haar vakgebied is de vermeende polarisatie tussen stad en platteland. 'Het verhaal over de kloof tussen stad en platteland is hardnekkig. En ja, je hoort op het platteland wel dat de stad zich met alles bemoeit: "Ze gebruiken onze ruimte voor wat ze in de stad niet willen hebben en stedelingen komen in onze dorpen wonen."

In werkelijkheid zijn stad en platteland verweven. Er zijn maar weinig mensen die alleen op het platteland leven en daar nooit vandaan komen. Mensen werken in de stad, de stad koopt de producten die het platteland verbouwt.' Het is niet zo moeilijk om op zoek te gaan naar wat je scheidt, zegt Bock. 'Maar veel belangrijker is het om te kijken naar wat je bindt. Dat is voor de toekomst van het platteland wezenlijk.'

Onderlinge afhankelijkheid

Een ander vraagstuk dat daarmee samenhangt is hoe in een tijd van versnelde verstedelijking de leefbaarheid en vitaliteit van het platteland bewaakt kunnen worden. 'Hoe krijgen we meer besef van die onderlinge afhankelijkheid? In de toekomst kunnen we het alleen samen redden. We moeten er dus voor zorgen dat de stad het platteland niet uitmelkt en dat omgekeerd het platteland zich niet afkeert.' Meer dan 50% van de mensen woont in de stad, en dat percentage neemt toe. 'Men spreekt over de eeuw van de stad', zegt Bock. 'Tegelijkertijd is de stad niet autonoom. En ruimte, die het platteland wel heeft, is er schaars. Er zit een enorme concurrentie op ruimte. Net als op stikstofrechten. Nu dat stikstofdebat op scherp is gezet, maakt het juist die wederzijdse afhankelijkheid zo helder. Want ook in de stad kun je niet meer bouwen. De onderlinge verbondenheid én de spanning worden enorm duidelijk. Daar zit dus ook de uitdaging.'

Reflecteren op het programma

Vanuit Europa komt meer druk om de vitaliteit van het platteland te bewaren, weet Bock. Het programma Leefbaar Platteland heeft hetzelfde doel. Bij dit programma is Bock al twee jaar nauw betrokken,

net als wetenschappers Koen Salemink en Gert-Jan Hospers. Als ruraal socioloog heeft Bock de taak te reflecteren op het programma en de wetenschappelijke invalshoek in te brengen. 'Mijn taak is het om van een afstandje te kijken naar het programma. Mee te kijken, mijn ervaringen van elders in te brengen, de kansen te duiden en de blinde vlekken te benoemen. Is het programma op de goede weg, of moet het projectteam bijsturen?'

Willen en durven

Zij krijgt wel vaker de vraag om eens met academische blik mee te kijken en haar mening te geven. 'Maar zo'n lange tijd een programma te mogen volgen, dat is wel heel speciaal en ook heel interessant. Het is ook een mooi programma. Er blijkt een enorme inzet en betrokkenheid van het projectteam uit. Het team heeft de bereidheid om te zoeken naar oplossingen die werken. Er is focus op de kracht van de dorpen, op dorpen in positie zetten en daar subsidie voor verstrekken. Toch gaf het projectteam de dorpen zelf veel ruimte en flexibiliteit, er was bereidheid tot leren en tot oplossingen zoeken. Ik zag bij het hele team de wil om het beter te maken en het lef om dat ook te doen. Je ziet dan dat er heel veel kan. Dat kom je niet zo vaak tegen in de praktijk. Gedeputeerde Roy de Witte is bovendien echt een boegbeeld, met passie voor het platteland.' Lovend is Bock over het zoeken van de wetenschappelijke invalshoek bij het programma. 'Ze hebben drie wetenschappers erbij betrokken, ze hebben zichzelf daarmee onder een vergrootglas gelegd. Want ze hebben niet alleen maar dingen van ons gehoord die leuk waren. Ze mogen trots zijn op hun werkwijze.'

Tekst: Lydia Lijkendijk

Foto: Janita Sassen

Bettina over Overijssel

Als wetenschapper die nauw betrokken is bij het programma Leefbaar Platteland heeft Bettina Bock Overijssel goed leren kennen. 'Overijssel is een heel landelijke omgeving, met een paar belangrijke steden. Deventer is bijvoorbeeld een heel 'stadse' stad, en Zwolle wordt bijna tot de Randstad gerekend. Er wonen mensen die sterk georiënteerd zijn op de Randstad, en je bent er ook zo. Daarnaast is er veel platteland waar boeren wonen. Dat is productief land, maar het is ook toeristisch aantrekkelijk; een rijk gebied waar mensen graag zijn om te wandelen en te fietsen. Hoe betrokken zij zich ook toont bij Overijssel, en hoe graag ze er ook is, plannen om ernaartoe te verhuizen heeft Bock nog niet. 'Ik wacht op een aanbieding', lacht zij, met een knipoog.

Oprechte interesse voor het platteland

Het programma Leefbaar Platteland vroeg Bettina Bock vanuit haar vakgebied op zoek te gaan naar dé bouwsteen van het plattelandsbeleid in Overijssel. Daarover schrijft zij een essay, met collega-wetenschapper en onderzoeker Jolien Klok. 'Ik vond aanvankelijk dat er meer bouwstenen waren', bekent Bock. 'Maar toen ik aan de slag ging met het begrip bouwsteen, kwam ik uit bij de architectuur van ouderwetse kerken. De gewelven rusten op een brugsteen in het midden. Het is een bouwkundig begrip waar het hele gewelf op rust.'

Wat is dan die bouwsteen? 'Het vertrekpunt is oprechte interesse voor het platteland. Wat biedt het, wat is het collectieve belang en hoe kun je dat versterken?' Dat klinkt een beetje vaag, erkent ze. 'Maar het is cruciaal voor de toekomst, als oplossing voor alle spanningen die spelen op het platteland. Je moet op zoek naar wat je bindt, naar de dialoog, en je moet er samen uitkomen. Dat is de bouwsteen. Het moet niet zijn: wij zijn de provincie en wij bepalen wat jullie moeten doen. Nee, als provincie moet je faciliteren bij het tot stand komen van een gemeenschappelijke toekomst. De manier waarop de provincie dat tot nu toe heeft gedaan in het programma, én de nieuwe bestuursstijl waar de provincie op inzet, is het cement waarmee de bouwsteen vastzit in het geheel. Ze hebben dat gedaan op een geloofwaardige manier die mensen heeft geraakt. Daarmee hebben ze harten gewonnen.'

Zoeken naar verbinding

De provincie staat als vervolg op het programma Leefbaar Platteland nu voor de taak het Provinciaal Programma Landelijk Gebied te ontwerpen. Dat gaat niet alleen over de dorpen, maar over het buitengebied als geheel. De combinatie tussen natuur, landbouw en leefbaarheid staat centraal. Bock: 'Vertrekken vanuit de kracht van bewoners en zoeken naar verbinding is de weg voorwaarts hierbij. Ik besef dat dit geen gemakkelijke weg zal zijn. Het belang is groot, en ook externe spelers als het Rijk en de Europese Unie spelen nu een rol. Het grote voordeel van dorpen is het 'ons kent ons'. Moet er iets gebeuren, dan appelleer je gemakkelijk aan het collectieve, lokale belang. Het gaat om ónze kinderen. Hoe groter het collectieve belang wordt, tot Europa aan toe, hoe moeilijker het wordt om solidariteit te organiseren en te ervaren. Als je elkaar kent, is het veel gemakkelijker een stukje van je individuele belang op te geven ten bate van iedereen.' In het programma Leefbaar Platteland, zegt Bock, lukte het door de 'ons kent ons'-factor heel goed om naar het gemeenschappelijke belang te zoeken. Daarbij keek het projectteam niet naar wat niet kon, maar juist naar wat er wél kon. 'Bij meer en grotere spelers, bij andere regels, wordt dat ingewikkeld', zegt de hoogleraar.

'Maar stad en platteland zijn van elkaar afhankelijk, en zoeken naar verbinding is essentieel. Dat is één van mijn aanbevelingen voor de toekomst.'

Verbeterpunten voor de toekomst

Bij het programma Leefbaar Platteland speelde de provincie een duidelijke en goede rol, blikt Bock terug. Waren er geen verbeterpunten? 'De positie van gemeenten en andere organisaties was soms wel wat onduidelijk', zegt zij. 'Daarnaast is mijn advies voor het vervolgtraject: let ook op groepen die de weg niet zo goed kunnen vinden en zoek proactief naar "unusual suspects". Zoals jongeren, vrouwen en boerinnen die de brugfunctie kunnen vervullen tussen landbouw en leefbaarheid. Het actief op zoek gaan naar deze spelers, is moeilijk. Het is veel makkelijker om met groepen te praten die toch wel naar je toekomen. Maar als je alleen daarop focust, maak je sterker wat al sterk is.' Wat overigens als je wilt experimenteren en leren, een heel goede tactiek is, vindt zij. 'Dan is het slim om te focussen, zoals het programma Leefbaar Platteland gedaan heeft. Maar nu ze gaan verbreden, is het een uitdaging om leefbaarheid goed te integreren in alle thema's die op de agenda staan, en het niet als een apart thema overal náást te laten lopen. Ook moet er kruisbestuiving zijn tussen alle sectoren van de provincie, en tussen portefeuilles.'

“Als je elkaar kent, is het veel gemakkelijker een stukje van je individuele belang op te geven ten bate van iedereen”

Focussen op wat ons bindt

Tijdens haar betrokkenheid bij het programma zag Bock inspirerende voorbeelden van verbinding die bijdragen aan een vitaal platteland. 'Die voorbeelden geven hoop en vertrouwen. Het zit in het bevorderen van het 'ons kent ons', in het op zoek gaan naar het gezamenlijk belang. Dat vermoeden had ik al, maar ik heb het hier in de praktijk gezien. Het is mogelijk om bruggen te slaan tussen de overheid en burgerinitiatieven, zodat een gezamenlijke alliantie ontstaat. Die bouwsteen van verbinding geeft me de hoop dat we de kloof kunnen dichtten. Laten we ophouden met praten over de kloof, want die wordt daardoor steeds dieper, en focussen op wat ons bindt. Niet alleen in de dorpen, maar ook tussen dorpen en tussen dorpen en steden. Daarin ligt de oplossing.'

Aanbevelingen

A. Breng alle plattelandsbewoners in positie

1. Blijf investeren in de daadkracht van de bewoners van het platteland en faciliteer hun eigen initiatief.
2. Bied ondersteuning bij visievorming maar ook bij de uitvoering van de gemaakte plannen zodat de gewonnen daadkracht niet verloren gaat.
3. Kijk verder dan de dorpenbelangenorganisaties en betrek jongeren en ondernemers actief bij toekomstige programma's.
4. Trek de gordijnen open naar het buitengebied en stimuleer de samenwerking tussen agrarische en niet-agrarische ondernemers, boeren en burgers, stad en platteland.
5. Bezoek de dorpen die het programma nu minder wisten te bereiken en investeer gericht in hun organisatievermogen en daadkracht.

B. Werk hechter samen met gemeenten en maatschappelijke organisaties

1. Investeer in het vermogen van gemeenten om de vitaliteit van hun dorpen en buitengebied actief te ondersteunen; denk bijvoorbeeld aan de oprichting van een netwerk van dorpscoördinatoren.
2. Stem af hoe provincie en gemeenten elkaar kunnen versterken in de ontwikkeling van gebiedsgericht beleid bijvoorbeeld via een gezamenlijke training.
3. Versterk de samenwerking met OVKK en geef hen een eigen rol in de organisatie van netwerkbijeenkomsten.
4. Breid de samenwerking uit naar andere belangrijke spelers op het platteland zoals de lokale actiegroepen rondom LEADER.

C. Geef het goede voorbeeld

1. Draag via overheidsopdrachten zelf actief bij aan een innovatieve, veerkrachtige en duurzame lokale economie en de ontwikkeling van nieuwe (agrarische) verdienmodellen. Bijvoorbeeld via het gebruik van natuur-inclusief geproduceerde regionale voedselproducten in de keukens en kantines van alle publieke instellingen, het gebruik van lokaal geproduceerde duurzame bouwmaterialen en het verlenen van opdrachten aan duurzaam opererende lokale ondernemers.
2. Stimuleer andere Overijsselse overheden en (semipublieke) instellingen - zoals ziekenhuizen, ouderenzorg, culturele en educatieve instituten - om ook een dergelijk inkoopbeleid te ontwikkelen; dit zal tevens bijdragen aan meer samenwerking tussen stad en platteland.
3. Geef in de ontwikkeling van generiek beleid aandacht aan de effecten op het platteland en voorkom onbedoeld negatieve effecten; zorg bijvoorbeeld bij de verstrekking van provinciale concessies voor het openbaar vervoer voor de blijvende bereikbaarheid van essentiële voorzieningen.

D. Blijf investeren in samenwerking vanuit een gedeelde verantwoordelijkheid

1. Zet voort wat succesvol is gebleken: de proactieve, aandachtige en flexibele aanpak waarin ondersteuning is afgestemd op de specifieke groep en context.
2. Zorg voor een goed bereikbaar team van kundige adviseurs die er regelmatig op uittrekken en in gesprek gaan met plattelanders maar ook met instellingen en groepen die men nog weinig heeft gesproken zoals (onder andere) bedrijven, scholen, woningcorporaties, banken, jongeren, huisartsen, boerinnen die allen een belangrijke bijdrage leveren aan de vitaliteit en leefbaarheid van een gebied.
3. Organiseer - naast thematische dorpscholen- bijeenkomsten waar de kruisbestuiving tussen nieuwe partners centraal staat, zoals boeren en burgers, agrarische en niet-agrarische ondernemers, stad en platteland.
4. Blijf investeren in samenwerking tussen private en publieke actoren vanuit een gedeeld belang en zorg voor een vitaal Overijssels platteland.

Transitie platteland vereist vitale, leefbare en economisch sterke dorpen

Provinciaal Programma Landelijk Gebied bouwt verder op pijlers Leefbaar Platteland

Overijssel kent een indrukwekkend platteland. Meer dan 90% van ons grondgebied is landbouw of natuur. Meer dan 500.000 Overijsselaars wonen en werken hier. Ruim 6.200 boerenbedrijven zijn er stevig geworteld. We kennen 324 dorpen en kleine kernen. Ons platteland is meer dan ooit in beweging. De Overijsselse natuur is van een ongekende schoonheid, maar vraagt om nog betere bescherming, door het verminderen van stikstof en broeikasgassen en het verbeteren van de water- en bodemkwaliteit en biodiversiteit. Dat doen we alleen in samenhang met een helder perspectief voor onze boeren en de belofte van vitale, leefbare, economisch sterke gemeenschappen op ons platteland. Zo bieden we toekomst aan onze ondernemers en inwoners. Met het Provinciaal Programma Landelijk Gebied Overijssel (PPLG Overijssel) geven we richting aan deze drie onlosmakelijk verbonden doelen. Dat doen we samen met onze gebiedspartners, zoals gemeenten, waterschappen, agrarische -, maatschappelijke - en natuurorganisaties.

Eén van de drie centrale doelen uit het PPLG Overijssel is het behouden, en liefst versterken, van de sociaal-economische kwaliteit van het platteland. Een doel waar het programma Leefbaar Platteland samen met partners al langere tijd stevig op inzet. Daarom bouwen we verder aan een leefbaar platteland onder het PPLG Overijssel. Als provincie van het 'noaberschap' koesteren wij de samenwerking met onze inwoners. De lokale kracht die wij iedere dag ervaren vanuit onze hechte gemeenschappen zien wij als een belangrijke motor voor een breed gedragen nieuwe toekomst voor ons platteland. Het PPLG Overijssel bouwt daarbij verder op de pijlers van de programma's Leefbaar Platteland, LEADER en Sociale Kwaliteit. De drie wetenschappers van het programma Leefbaar Platteland leggen met hun onderzoeken een stevige basis voor de toekomstkracht van het platteland. De versterkte lokale netwerken zijn onmisbaar als het gaat om de verbinding met elkaar, ook al liggen er moeilijke maatschappelijke uitdagingen op tafel. De opgestelde dorpsvisies geven richting aan de gesprekken over te maken keuzes en de manier waarop we gezamenlijk vooruit gaan

Van inzicht naar perspectief

Een sociaal-economische impactanalyse is het vertrekpunt voor de gesprekken met inwoners van een gebied. Eerst samen weten, om vervolgens perspectief te bepalen en te handelen. Het Rijk schrijft voor dat inzicht krijgen in de sociaal-economische impact een wettelijke verplichting is. Het PPLG Overijssel benut hiervoor casussen vanuit het programma Leefbaar Platteland, zoals gebiedsprocessen Springendal, Dal van de Mosbeek en Salland. Ook voert het PPLG Overijssel als koploper samen met de Wageningen Universiteit (WUR) een sociaal-economische impactanalyse uit in Salland, om in beeld te brengen welke maatregelen er nodig zijn om de sociaal-economische kwaliteit te versterken. Deze proeftuin is het voorbeeld voor onze andere regio's, maar ook

“De lokale kracht die wij iedere dag ervaren vanuit onze hechte gemeenschappen zien wij als een belangrijke motor voor een breed gedragen nieuwe toekomst voor ons platteland”

voor andere provincies. We geven dus zeker invulling aan de wettelijke verplichting, maar in Overijssel gaan we nog verder. Samen met de gemeenschappen benutten we de transitie van het platteland om onze welvaart en ons welzijn te versterken. Zo blijven we een provincie met ruimte om te wonen en werken, met hechte gemeenschappen, actieve verenigingen en met bereikbare voorzieningen als scholen en winkels.

Trots op het platteland

Bij de uitdagingen die spelen in het landelijk gebied, kijken we vanuit de invalshoek (de perceptie, ervaring, beleving) van de inwoners op het platteland. Dat staat niet voor niets centraal in het meest recente SER-advies (2022) 'Vitaal Platteland'. Uit onderzoek blijkt dat er veel trots is bij de gemeenschappen op het platteland. Hoewel ze zich zorgen maken over de grote transitie en over maatschappelijke ontwikkelingen die hun dorpen raken, voelen ze zich uitgedaagd na te denken over de eigen bijdrage aan de brede welvaart in het dorp en in de regio. Inwoners weten als geen ander wat er speelt en nodig is. Met dat inzicht vanuit de gemeenschap wordt het sociaal-economische perspectief ook een fundament voor de gebiedsgerichte aanpak van het PPLG. Lees verder over PPLG Overijssel op www.overijssel.nl/pplg.

Initiatieven in Overijssel

Het programma Leefbaar Platteland ondersteunde zo'n 70 initiatieven en heeft veel dorpen een stap verder geholpen. Hoewel veel kernen met vergelijkbare uitdagingen te maken hebben, hebben ze elk hun eigen verhaal. Enkele initiatieven vertellen hun verhaal in dit magazine.

● 2020 ● 2021 ● 2022
● Maatwerk ● Kerkdorp in beweging ● Lopende initiatieven

Haarle

p17

Buurse

p17

Boskamp

p17

Deurningen

p19

Rossum

p19

Broekland

p19

Hoonhorst

p23

Overdinkel

p23

Lierderholthuis

p21

Manderveen

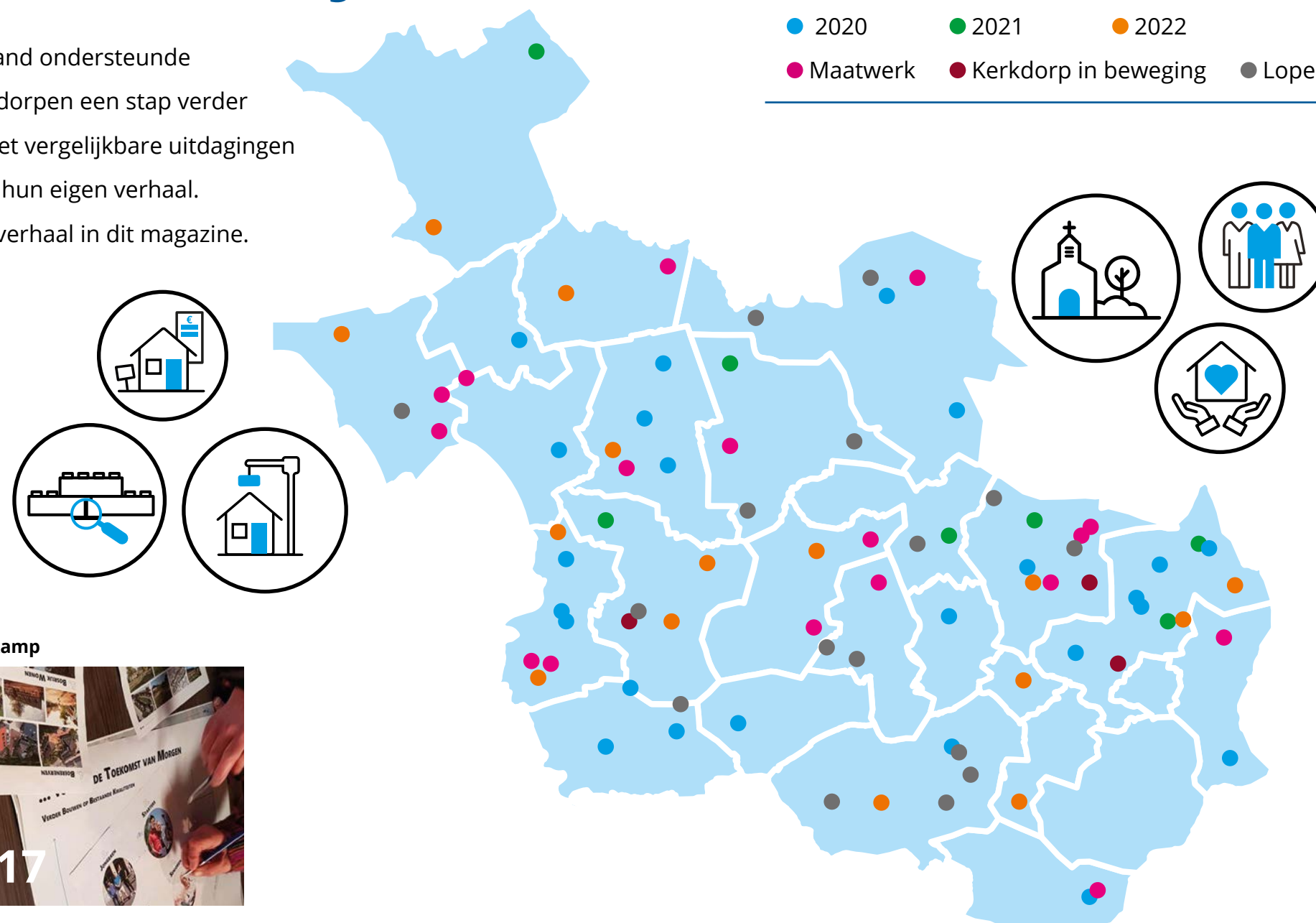

p21

De Krim

p21

Op weg naar een toekomstbestendige woningmarkt

Het programma Leefbaar Platteland investeert in de leefbaarheid en daarmee toekomstbestendigheid van de Overijsselse dorpen. Gezamenlijk met het programma Wonen worden initiatieven van inwoners op woningbouwprojecten ondersteund. En samen met gemeenten wordt gekeken naar mogelijke ontwikkelperspectieven voor de (kleinere) kernen.

Blijven wonen in het eigen dorp

Dat is hard nodig, want de woningnood is niet alleen een probleem van de grote steden. Ook op het platteland is een geringe beschikbaarheid aan (betaalbare) woningen. Met name voor jongeren, die graag in het dorp willen blijven wonen, en voor ouderen, die kleiner of levensloopgeschikt willen gaan wonen. De inbreng van inwoners om toch (betaalbare) woningen in het dorp te creëren is ontzettend belangrijk. Inwoners weten goed wat er speelt en passend is voor hun dorp. Creatieve oplossingen zijn voor handen, maar vragen vaak wel het nodige doorzettingsvermogen.

Woondeals

Positief nieuws dus dat Overijssel als eerste provincie samen met het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties de Woondeals West-Overijssel en Twente heeft vastgesteld. Thijs Elderink is beleidsmedewerker Wonen en betrokken bij het programma Leefbaar Platteland: 'De woondeals zijn hét uitgangspunt voor de woningbouwopgave. In de periode tot en met 2030 willen we minimaal 42.300 woningen bouwen, waarvan ruim 2/3 betaalbaar. Tegelijkertijd willen we innovatief en duurzaam bouwen, waarmee we toewerken naar een toekomstbestendige woningmarkt. Zo bouwen we aan een woningmarkt voor iedereen, ook in onze dorpen.'

Podcast tip

In aflevering 4 van Platteland Kiest Positie horen we hoe in Lattrop Breklenkamp en Oude Molen creatieve manieren worden gevonden om het woningtekort aan te pakken.

Luister via:

Nieuwe huizen geven Haarle hoop

Als inwoners zelf het initiatief nemen, is samen meer mogelijk. Een lange adem is dan wel een pré. De inwoners uit Haarle kunnen dit beamen. Het Plaatselijk Belang toonde de woningnood zélf aan door het, samen met een gerenommeerd bureau, uitvoeren van een onderzoek. Na negen jaar is het zover: in een mooi nieuw stukje dorp, genaamd De Grave, komen 60 nieuwe woningen. John Disselhorst, voorzitter van de werkgroep Wonen van het Plaatselijk Belang vertelt wat dit betekent voor de leefbaarheid in Haarle: 'Als het voor jong en oud goed wonen is en de maatschappelijke voorzieningen blijven op peil, dan behouden we de toekomst van onze school, ons verenigingsleven en de toekomst van onze bedrijvigheid. Dat geeft hoop voor veel inwoners van het dorp om in Haarle te blijven of er weer te gaan wonen.'

CPO-project jongeren in de Boskamp

In november 2022 is een enthousiaste groep jongeren gestart met een CPO-project in de Boskamp. Dat staat voor Collectief Particulier Opdrachtgeverschap, waarmee toekomstige inwoners veel invloed hebben op een woningbouwplan. De jongeren willen op korte termijn verschillende woningen naar wens en mogelijkheid creëren op locatie de Klimboom, een voormalige schoollocatie. Het project springt in op de behoefte aan woningen voor jongeren en biedt daarmee perspectief. Tom van Vreden, één van de trekkers van het project: 'Door betaalbare woningen te bouwen krijgen jongeren de kans in het eigen dorp te blijven wonen. Dit stimuleert tevens de leefbaarheid binnen de Boskamp wat een positief effect heeft op de dynamiek binnen het dorp.' De herontwikkeling van de Klimboom is onderdeel van een gebiedsaanpak van de Boskamp. Deze aanpak is bedoeld om samen met de inwoners aan een nieuw dorshart te bouwen en bij te dragen aan het toekomstperspectief van de Boskamp.

Bouwen in Buurse

De werkgroep wonen van de Stichting Belangengemeenschap Buurse is hard aan het werk om ervoor te zorgen dat er meer gebouwd wordt in Buurse. Voor de leefbaarheid en vitaliteit van het dorp is het cruciaal dat mensen in het dorp kunnen blijven wonen. Hiermee borgt het dorp ook de aanwas van leerlingen voor de lokale basisschool en leden voor de plaatselijke muziek- en sportverenigingen. Want woningbouw en het maatschappelijke voorzieningenniveau gaan hand in hand en zijn essentieel voor de leefbaarheid van het mooie dorp. De werkgroep zet zich in voor starterswoningen (en seniorenwoningen) die er nu nog veel te weinig zijn. Ook de gemeente wil bouwen voor Buursenaren. Er is overleg met de gemeente en de provincie over de verschillende bouwlocaties en mogelijkheden en de woonwensen van jongeren worden inzichtelijk gemaakt. Onderzocht wordt of een CPO-project passend is. Youri Slaghekke van de werkgroep: 'De woonwens is wat we gaan bouwen. Het is dus belangrijk dat starters goed nadenken over de mogelijkheden en om hulp vragen.' Maar liefst 69 jongeren met de roots in Buurse toonden bij de informatieavonden interesse in de mogelijkheden van wonen in Buurse.

De toekomst van religieus erfgoed

Steeds meer kerken in Nederland hebben te maken met een afnemend aantal kerkgangers, ook in Overijssel. Inwoners maken zich zorgen over de gevolgen van de leegloop van het kerkgebouw en zijn bang hun ontmoetingsplek te verliezen. Ongeveer de helft van het aantal kerkgebouwen in Nederland is monumentaal, dus ook erfgoedopgave. Maar het gebouw is zoveel meer dan een stapel stenen, het is ook een plek van rouw en trouw, doop en bezinning. Reden voor Provincie Overijssel om meer aandacht te vragen voor de toekomst van religieus erfgoed in Overijssel, in relatie tot welzijn en leefbaarheid op het platteland. Hoe zorgen we ervoor dat deze kerkgebouwen zoveel mogelijk voor het dorp behouden blijven?

Prijsvraag Kerkdorp in Beweging

Samen met Sociale Kwaliteit en Cultuur kwam het programma Leefbaar Platteland hiervoor met een prijsvraag: Kerkdorp in Beweging. Inwoners en (kerk) besturen werden uitgedaagd om met een plan te komen hoe ze hun kerkgebouw toekomstbestendig gaan maken. Doel van de prijsvraag: leegstand van een kerkgebouw voorkomen en inzetten op het behoud van het gebouw voor de dorpsgemeenschap, bijvoorbeeld als ontmoetingsplek. Uit een groot aantal inzendingen werden door een jury drie winnaars gekozen die zich onderscheidten door de verbinding met alle maatschappelijke geledingen te zoeken.

De lokale initiatieven achter de Heilige Marcellinus kerk uit Broekland, de Heilige Plechelmuskerk uit Deurningen en de H.H. Simon en Judas kerk uit Reutum ontvingen € 25.000 waarmee ze hun idee verder konden uitwerken.

Brede maatschappelijke functie

Op veel plekken is te zien dat de kerk een bredere maatschappelijke functie krijgt, zoals dorps huis of expositieruimte. Gedeputeerde Roy de Witte: 'Vorig jaar hebben we de prijsvraag Kerkdorp in Beweging opgezet en daarmee hebben we het thema goed op de agenda gezet. Maar daarmee zijn we er nog niet! De komende tijd verliest nog een flink aantal kerkgebouwen zijn oorspronkelijke functie, met name katholieke kerkgebouwen. Veel gemeenschappen op het Overijsselse platteland verliezen daarmee een belangrijke ontmoetingsplaats. Een gebouw dat hoort bij het dorp, de plaats, de mensen. Daarmee raakt het de leefbaarheid op het platteland, en daar maak ik mij zorgen over. Hoe zorgen we met z'n allen voor toekomstbestendige kerkgebouwen? Dat kunnen wij als provincie niet alleen, daar hebben we de kerkelijke instanties, eigenaren, inwoners en andere overheden bij nodig.'

Podcast tip

In aflevering 7 van Platteland Kiest Positie spreken we met vertegenwoordigers van de winnende projecten uit Broekland, Deurningen en Reutum over de toekomstplannen voor hun kerkgebouw.

Luister via:

Foto: Carlo ter Ellen

Hart van Rossum

Rossum ontving vanuit het programma Leefbaar Platteland subsidie voor een plan voor multifunctioneel gebruik van de kerk. Het resultaat is een plan voor herbestemming van de kerk dat verder gaat dan alleen het kerkgebouw. Het wordt breed gedragen door de inwoners van de geloofsgemeenschap en het hele dorp. En dat is belangrijk, aldus de initiatiefnemers vanuit de werkgroep hergebruik kerkgebouw: 'Probeer ruimer te denken dan het kerkgebouw en neem de omgeving en partners mee in het proces en probeer een zo breed mogelijk draagvlak te creëren. Wees vanaf het eerste moment open in de communicatie. Het monumentale kerkgebouw is gebouwd met behulp van dubbeltjes en kwartjes die door onze voorouders zijn gespaard. De kerk is het hart van ons dorp en zit in onze harten. Dat moeten we koesteren!'

Mijn Deurningen 2030

In het visieplan Mijn Deurningen 2030 hebben inwoners zich sterk gemaakt voor behoud van de beeldbepalende gebouwen in het hart van het dorp: de kerk met zijn majestueuze toren en pastorie. Gerrit Aarninkhof, vrijwillig adviseur van de vereniging Zorg Ontmoeting Erfgoed Deurningen (ZOED): 'Het plan biedt mogelijkheden voor gezamenlijke plekken voor ontmoeten en bijpraten, samen genieten van voorstellingen van kinderen tot volwassenen, het delen van herinneringen in een omgeving waar ieder wat mee heeft en samen dingen te doen. Het komt tegemoet aan wensen van dorpingen voor behoud van gebouwen en bevordert de leefbaarheid in het dorp.' Zo krijgt de pastorie de functie van ontmoetingshuis en in een deel van de pastorietauin is plek voor een woon-zorgcomplex met twaalf appartementen. De kerk blijft beschikbaar voor breder gebruik, voor bijvoorbeeld Wereldlichtjesdag, een Kerstocht en culturele evenementen.

Ontmoetingsplek voor heel Broekland

De Broeklandse dorpsgemeenschap wil het kerkgebouw, dat binnenkort te koop komt, overnemen. Ze willen er een multifunctionele ontmoetingsplek van maken voor het hele dorp, met behoud van het religieus erfgoed, waar ruimte is voor bezinning, samen zijn, gezondheidszorg en culturele activiteiten. Een werkgroep van Plaatselijk Belang Broekland werkt het plan uit tot een definitief ontwerp met sluitend businessplan, dat aansluit bij de wensen van de Broeklanders. Met de bijdrage van Provincie Overijssel (Kerkdorp in beweging) worden experts ingeschakeld, zoals een architect en financieel adviseur. Jos Elshof, lid werkgroep Toekomst Kerkgebouw Broekland vertelt waarom dit toekomstplan zo belangrijk is: 'De kerk is veel te mooi om niet gebruikt te worden. Broekland heeft geen dorps huis of multifunctionele accommodatie, alleen een te kleine Huuskamer. Eén plus één is drie.'

Het hart van het dorp

Een plek voor verenigingen, zorg en onderwijs. Een plek waar alles samenkomt en iedereen welkom is. Omdat het voor afzonderlijke accommodaties steeds lastiger is overeind te blijven, maken steeds meer dorpen plannen voor een multifunctionele accommodatie, ook wel het hart van het dorp genoemd. Het programma Leefbaar Platteland ondersteunt deze initiatieven om krachtige kernen ook in de toekomst leefbaar te houden.

Waarde toevoegen

Veel afzonderlijke voorzieningen in het dorp staan voor dezelfde uitdagingen. Het zorgen voor voldoende vrijwilligers en de exploitatie van het gebouw bijvoorbeeld kunnen voor een onzekere toekomst zorgen. Om voor clubs en verenigingen een goede plek te behouden in het dorp, maken steeds meer dorpen plannen voor een multifunctionele accommodatie of zijn ze bezig met de realisatie ervan. Het benutten van de gemeenschapskracht hierbij is niet alleen nodig voor de uitvoering, maar ook essentieel in de planvorming. Want uiteindelijk gaat maatschappelijk vastgoed niet om het toevoegen of verplaatsen van gebouwen, maar om de waardevolle invulling ervan.

“Ik vind het mooi dat we als gemeente én provincie de handen ineenslaan en hier samen in investeren”

Gemeenschapskracht

De renovatie van multifunctioneel centrum De Ontmoeting in Eesveen is een mooi voorbeeld hoe samenwerkende overheden initiatieven kunnen ondersteunen. Wethouder Melvin Smit van gemeente Steenwijkerland vertelt hoe waardevol het is als gemeente én provincie de handen ineenslaan en samen investeren. ‘De renovatie van De Ontmoeting is écht de verdienste van de bewoners zelf. Hun enthousiasme, inzet en betrokkenheid was en is ongelooflijk groot. Ik heb daar bewondering voor en het toont eens te meer aan dat je met elkaar tot veel in staat bent. Een multifunctioneel centrum draagt bij aan de leefbaarheid in een kern of wijk. Het is een plek waar bewoners elkaar kunnen ontmoeten. Waar ze mee kunnen doen aan allerlei activiteiten. Jong en oud. Ik vind het mooi dat we als gemeente én provincie de handen ineenslaan en hier samen in investeren.’

Podcast tip

Aflevering 8 van seizoen 1 en aflevering 1 van seizoen 2 van Platteland Kiest Positie gaan over de toekomst van maatschappelijk vastgoed.

Luister via:

De huiskamer van Manderveen

Manderveen is dan wel klein, maar in het dorp wordt voor een groot deel door Manderverners zelf een prachtig multifunctioneel gebouw gebouwd. En dat is weer goed voor de onderlinge, sociale contacten. De zogenaamde huiskamer van Manderveen is levensloopbestendig en bereikbaar voor alle leeftijden. Verenigingen, fysiotherapie, de basisschool, kinderopvang en buitenschoolse opvang krijgen er een plek. Op de vrijkomende plekken ontstaat ruimte voor woningbouw. Iedereen begrijpt hoe belangrijk het kultuurhuis is voor de leefbaarheid en toekomst van het dorp. Vrijwilligers van het bouwplan Hans Reinerink en Vincent Webbink: ‘Zonder school en ruimte voor woningen, vertrekken jonge gezinnen, met alle gevolgen voor het verenigingsleven. Overleg met elkaar en maak samen plannen en zorg dat je de neus dezelfde kant op blijft houden. Vallen voorkom je niet, des te belangrijker om weer op te staan en door te gaan.’

Een cascade in De Krim

De multifunctionele accommodatie De Beuk in De Krim herbergt een bibliotheek, een enorme sporthal en een dorps huis met vergaderzalen. Het geheel is tot stand gekomen dankzij de zelfwerkzaamheid van 214 vrijwilligers uit De Krim. Het is onderdeel van een zogenaamd cascadeplan waarin de verschillende (ruimtelijke) ontwikkelingen elkaar als een waterval (cascade) opvolgen. Op de locaties die vrijkomen komen woningen. Ton Golstein, lid stuurgroep MFA: ‘Met deze ontwikkelingen wordt de leefbaarheid in het dorp vergroot. Het biedt onze jeugd de kans er te blijven wonen en te recreëren. Geloof in wat je samen wilt bereiken maakt het onmogelijke waar.’ Een bijzonder feitje is dat Koning Willem-Alexander in januari 2023 De Beuk officieel opende.

Het kloppende hart van Lierderholthuis

In Lierderholthuis is het door brand verwoeste café na twee jaar weer open. Het volledig verwoeste cafégedeelte van het dorps huis is binnen 2,5 jaar na de brand volledig opnieuw gebouwd en hierbij duurzaam, toekomstbestendig en multifunctioneel vormgegeven. Boven het café bevinden zich drie huurappartementen. Nico Geerlink, financiële commissie: ‘Het café is het kloppende hart in een dorp als Lierderholthuis met 500 inwoners. Het is de plek waar iedereen elkaar ontmoet, ontspant, feest viert maar waar ook nieuwe initiatieven ontstaan die de leefbaarheid ten goede komen.’ Zijn tip: ‘Houd je aan het originele plan en ga niet te snel concessies doen op kwaliteit of oorspronkelijke ideeën, maar kijk op welke manier je iets wel voor elkaar kunt krijgen. Houd daarnaast contact met dorpen in de regio. Je kunt veel van elkaar leren en voor elkaar betekenen.’

Column / Gert-Jan Hospers

Pubwijsheid

Lange tijd vormde The Old Crown de openbare huiskamer van het Engelse dorp Heskett Newmarket. Ruim twintig jaar geleden werd de gezellige pub echter met sluiting bedreigd. Daarop besloot een deel van de dorpingen zelf aandelen te nemen in hun geliefde 'public house'. De lokale overheid bracht de initiatiefnemers in contact met adviseurs en ondersteunde het project met een startsubsidie. De overgang van privaat gerunde pub tot dorpscoöperatie met zo'n 150 aandeelhouders slaagde wonderwel: nu maakt The Old Crown weer winst. De pub wordt gerund door een betaalde kroegbaas die ook tal van sociale activiteiten organiseert. Dankzij de pub bruist het dorp als nooit tevoren.

“Dankzij de pub bruist het dorp als nooit tevoren”

Het succes van The Old Crown werkte aanstekelijk. Steeds meer Engelse pubs zijn opgezet als dorpscoöperatie en draaien op het sociale en financiële kapitaal van mensen die de voorziening een warm hart toedragen. Maar onder welke omstandigheden werkt dit 'actieve burgerschap' eigenlijk? Aan de Universiteit van Leicester is er onderzoek naar gedaan. Daaruit blijkt dat actief

burgerschap het beste werkt als bewoners: (1) Can do (het kunnen oftewel voldoende kennis, vaardigheden en middelen hebben), (2) Like to (zich inzetten vanuit hun betrokkenheid bij de gemeenschap), (3) are Enabled to (ondersteund worden door de lokale overheid), (4) are Asked to (actief benaderd worden om mee te doen) en (5) are Responded to (zien dat hun bijdrage het verschil maakt). Kortom: CLEAR!

Natuurlijk is actief burgerschap niet de oplossing voor alle uitdagingen waarvoor dorpen staan. Uit de CLEAR-voorwaarden blijkt dat de lokale overheid niet alles van goedwillende burgers kan vragen. CLEAR werkt alleen als de overheid CLEAR (helder) is over wat kan, mag en moet. Over waardering heeft The Old Crown in Heskett Newmarket overigens niet te klagen. De eerste coöperatieve pub van Groot-Brittannië is niet alleen in trek bij bewoners, maar ook bij bezoekers, onder wie veel 'beleidstoeristen'. Eén van hen is niemand minder dan koning Charles III – hij heeft de dorps huiskamer al twee keer met een bezoek vereerd.

Gert-Jan Hospers

Ook in Overijssel kennen we mooie voorbeelden van actief burgerschap, zoals in Overdinkel en Hoonhorst.

'Pubwijsheid' is een column geschreven door wetenschapper Gert-Jan Hospers. Zijn columns voor het programma Leefbaar Platteland zijn verzameld in een bundel genaamd 'Overijssels landleven' en te lezen op www.overijssel.nl/leefbaarplatteland.

Zorg dichtbij in Overdinkel

In het voorjaar van 2022 ging het Gezondheids Centrum Overdinkel officieel open, met daarin huisartsen, een tandarts, fysiotherapeut, verloskundige, diëtiste/bewegingscoach, haptonoom, wijkverpleging, podoloog, psycholoog en re-integratie bureau. De historische kerk, die als kerk in gebruik blijft, en het parochie huis werden geheel in de oude stijl gerestaureerd en bleven behouden voor de gemeenschap, om daar het gezondheidscentrum in te vestigen. Achter de pastorie en kerk is nieuwbouw gerealiseerd. Adviseur Jos in het Veld: 'Eerstelijns zorg dichtbij behoort tot een van de cruciale factoren om de leefbaarheid te ondersteunen. Dit duurzame gezondheidscentrum is mede door een geweldige samenwerking met de provincie en de gemeente Losser binnen twee jaar gerealiseerd. Dat kan alleen door de juiste partijen bij elkaar te zoeken die gedreven zijn en niet bij de minste of geringste tegenstand de handdoek gooien. Nee, juist in het belang van de leefbaarheid van dorpen doorzetten.'

Hart van Hoonhorst

Zaal Kappers is al ruim 160 jaar een begrip in en rondom Hoonhorst. Een plek met een belangrijke sociale en maatschappelijke functie. Na berichten dat Kappers zou worden opgeheven sloegen inwoners en ondernemers de handen al snel ineen door een dorpscoöperatie Hart van Hoonhorst te starten die het pand aankocht. Door realisatie van de plannen van de Dorpscoöperatie Hoonhorst is de ontmoetingsplek behouden. H.J. Lindenhovius, bestuurslid van de dorpscoöperatie: 'Het pand Thuis bij Kappers is met haar brede sociaal-maatschappelijke functie het hart van Hoonhorst. Zonder Kappers zou het een veel minder levendig dorp worden.' In het pand zijn niet alleen het café, restaurant en zalen te vinden, maar ook de bibliotheek en het Anjerpunt met een toeristisch informatiepunt en servicelocatie voor de Gemeente Dalfsen.

LEADER-coördinator Giny Hoogeslag over samenwerken

LEADER is een Europees programma voor projecten die bijdragen aan de leefbaarheid van het platteland. LEADER subsidieert niet alleen, het wil ook helpen bij het ontwikkelen van plannen en projecten. De filosofie is: mensen samenbrengen, het proces op gang brengen en stimuleren dat er dingen gebeuren. Giny Hoogeslag is LEADER-coördinator (samen met Mireille Groot Koerkamp) en initiatievencoach in Salland. 'Mensen voelen zich gehoord als je ze zeggenschap geeft.'

Bottom-up

Als Hoogeslag zichzelf voorstelt, wordt direct haar grote betrokkenheid bij het gebied Salland duidelijk: 'Ik voel mij Sallander, woon in Heeten en werk al het grootste deel van mijn werkende leven in Salland.' Ze draait er niet om heen: 'Overijssel is dé LEADER-provincie van Nederland. We werken provinciedekkend en hebben de werkwijze omarmd. Kijk alleen al eens naar de hoeveelheid reuring en projecten die we hebben. Die reuring moet je wel aanjagen. Dat maakt dat er werkelijk iets verandert en gebeurt. En het loopt als een trein.' Volgens Hoogeslag heeft dat vooral te maken met de open en transparante werkwijze. 'Alles ademt bottom-up werken: van kennisdelen, nieuwe verbindingen leggen tot op bezoek gaan bij projecten en mensen in contact brengen. De overheid maakt het gebiedsgericht werken mogelijk en erkent de kracht in het gebied. Inwoners zijn medeverantwoordelijk voor de uitvoering.'

Gebiedsgericht werken

Hoogeslag gelooft sterk in de kracht van gebiedsgericht werken. 'Je kunt nooit een hele provincie goed kennen. Maak gebruik van de LEADER-netwerken die er al zijn en stel vragen: Welke signalen krijgen we uit het

gebied? Kunnen we die provinciaal agenderen? Je moet met een been in het provinciehuis en met een been in het gebied kunnen staan. Over die rol moet je het goed eens zijn en die moet je zuiver houden. Natuurlijk is dat zoeken naar de juiste balans, maar mensen voelen zich gehoord als je ze zeggenschap geeft. Dat kan in elk gebied, als je er maar de aandacht aan geeft.' Wat dat gebied dan precies is, daar moet je naar zoeken, aldus Hoogeslag. 'In ons gebied voelen mensen zich Sallander, maar hoe is dat voor andere gebieden? Ik zou het interessant vinden om die vraag eens te stellen in heel Overijssel. Als jij boven jouw gemeente uitkijkt, waar voel je je dan mee verbonden, wat vind jij dan jouw gebied?'

Vertrouwen

Hoogeslag hoopt voor de toekomst dat de LEADER-werkwijze bij nog meer mensen tussen de oren landt en het besef er is hoe waardevol dat is, juist ook in combinatie met andere overheidsprogramma's en doelen. 'Het gaat allang niet meer over LEADER. Het gaat over samenwerking binnen het gebied, elkaar kennen en weten te vinden. In de essentie is LEADER een cadeautje. Je moet er vertrouwen in hebben dat het werkt. Begin klein en ga het maar proberen.'

LEADER is een Europees subsidieprogramma, gericht op het versterken van het platteland. LEADER stimuleert al meer dan 30 jaar samenwerking en innovatie van onderop. Samen met iedereen die in een gebied mee wil praten wordt een Lokale Ontwikkelingsstrategie (LOS) opgesteld. De Lokale Actiegroep (LAG), een officiële adviescommissie, is de aanjager. Het is een publiek-private samenwerking met een minderheid aan overheden. Meer dan 50% van de leden bestaat uit mensen uit het gebied, waarbij gelet wordt op een brede variatie in achtergrond. Er zijn 3.000 LEADER-gebieden in Europa, waarvan in de afgelopen periode twintig in Nederland.

OVKK-voorzitter Ilse Duursma over krachtige kernen

De OVKK, de Overijsselse Vereniging voor Krachtige Kernen, weet wat er leeft op het platteland. En wil haar leden ook, dankzij een groot netwerk, helpen de kernen (be)leefbaar te maken en te houden. Voorzitter van de OVKK, de Deventer wethouder Ilse Duursma, is trots op de kleine gemeenschappen.

Het Overijsselse platteland is in beweging. Er gebeuren veel goede dingen, maar er zijn ook hobbels te nemen. Niet overal is zomaar een oplossing voor, weet voorzitter van de OVKK Ilse Duursma. 'Voor agrariërs is het een lastige tijd', zegt zij. 'Ook de energietransitie vraagt veel van mensen. Het is goed om daarbij stil te staan. En dat besef ook mee te nemen als je als beleidsmaker weer dingen vraagt van mensen in het buitengebied.' Toch benoemt zij ook heel graag wat er goed gaat. 'Ik krijg er energie van als ik kijk naar de betrokkenheid en uitvoeringskracht in de Overijsselse dorpen en kernen. Wat zijn de inwoners van het Overijsselse platteland actief. Vaak beginnen ideeën klein. Daarna staan er mensen op die vinden dat het echt moet gebeuren. Dat het dorps huis een opknopbeurt kan gebruiken, dat het dorp samen een plan moet maken voor de kerk die leeg komt. Of dat er actie nodig is om te voorkomen dat de oudere mensen in het dorp vereenzamen.'

Trots op ons noaberschap

Dat menselijke contact, het omzien naar elkaar en het samen inzetten voor de leefbaarheid, noemen we in Overijssel trots 'noaberschap'. Duursma: 'Dat is wat mij betreft echt iets om trots op te zijn en vooral ook te koesteren. Juist in een tijd waarin polarisatie steeds sterker toeneemt in de samenleving. Ik zie gelukkig dat we op het Overijsselse platteland goed blijven in noaberschap, en er misschien zelfs wel sterker in worden. In Twente bijvoorbeeld, zijn mensen

erg gelukkig. Dat blijkt uit het onderzoek Bruto Twents Geluk. Regio Twente Board voerde dit onderzoek uit om in kaart te brengen hoe gelukkig de Twentse bevolking is. Het mooie van dit onderzoek is dat er niet alleen een plat cijfer uit naar voren komt dat mensen hun eigen leven geven. Het is een gemiddelde van elf verschillende dimensies die spelen in het leven van alle mensen. Dan gaat het bijvoorbeeld over persoonlijke ontwikkeling, woonomgeving, werk, veiligheid en maatschappelijke betrokkenheid.' Het zou Duursma daarom niet verbazen als deze goede resultaten zomaar gelden voor héél Overijssel.

Je hebt elkaar nodig

Juist de maatschappelijke betrokkenheid is hoog in de achterban van de OVKK, stelt Duursma. 'In onze dorpen voelen we ons betrokken', zegt zij. 'De mensen weten dat ze elkaar nodig hebben in een kleine gemeenschap. Dat je samen de schouders eronder moet zetten als je wilt dat het dorps huis en de verenigingen blijven bestaan. Als voorzitter van de OVKK ben ik daar enorm trots op. Wij blijven ons inzetten om de actieve dorpsbewoners van Overijssel te helpen om actief te kunnen blijven. Dat doen we door mee te denken bij obstakels, de weg te wijzen in het woud van regels en subsidies en mensen met elkaar in contact te brengen die met dezelfde uitdagingen bezig zijn. Onze medewerkers gaan de provincie in. Zij hebben contact met onze leden en met gemeenten en provincie. Zij weten wat er speelt en zijn de verbinders die ervoor zorgen dat we van elkaar kunnen blijven leren.'

Tekst: Kim Verweij (OVKK)

Prangende vragen aan P10-voorzitter Ellen Nauta

P10, het samenwerkingsverband van 31 plattelandsgemeenten, brengt plattelandsthema's onder de aandacht. Ellen Nauta, burgemeester van Hof van Twente en sinds november voorzitter van P10, heeft een warm hart voor het platteland. 'Wij hebben de ruimte die het antwoord kan zijn op veel vraagstukken.'

Je bent opgegroeid in Den Haag. Waar komt jouw liefde voor het platteland vandaan?

'Toen ik klein was, logeerden we veel bij mijn oma in Terheijden, een klein dorp vlakbij Breda. Dat vond ik heerlijk. Zomervakanties brachten we wandelend en fietsend door in Twente. Het platteland kreeg ik met de paplepel binnen. Ik woon nu om de hoek bij het restaurant waar wij toen altijd aten. Je kreeg er kandi bij de koffie, dat was iets magisch. Burgemeester zijn in Hof van Twente voelt als thuiskomen. Ik vind het heerlijk om in een stad rond te lopen, maar ik ben altijd blij als ik de IJssel weer zie.'

Je werd burgemeester van Hof van Twente in 2013. In deze ambtsperiode is er veel veranderd in de positie van het platteland. Hoe ervaar je dit?

'De tijd die we nu beleven, is een ramp in vertraging. We wisten dat die kwam. Boeren hadden te veel onduidelijkheid, er waren steeds nieuwe regels. Het verbaasde mij niet dat de vlam in de pan sloeg toen die stikstofkaarten naar buiten kwamen. Je kunt niet een deel van Nederland 'op slot' zetten zoals nu gebeurt door de stikstofmaatregelen.'

Wat is de grootste uitdaging voor een leefbaar platteland?

'Er zijn heel veel uitdagingen, kies maar uit! Het platteland moet authentiek blijven, en ook bereikbaar. Er moet een plek zijn voor ouderen en jongeren, gezondheidszorg moet beschikbaar zijn en noem maar op. De condities waaronder het platteland zichzelf kan redden, worden steeds zwaarder. Daarbij geldt dat

platteland en stad elkaar nodig hebben, ze moeten het samen kunnen rooien. Dat vind ik van grote betekenis. Vaak praten we in stereotypen over stedelingen en plattelanders. Dat helpt niet. Echt in gesprek gaan met elkaar, open en eerlijk, helpt wél. Als voorzitter van de P10 voel ik me verplicht de brug te slaan, want als geboren stedeling én inwoner van het platteland ken ik beide werelden. Het programma Leefbaar Platteland vind ik daarom ook een heel waardevol initiatief. Overijssel is goed bezig door op te halen wat er leeft in het veld. Daardoor kun je als provincie je werk beter doen. Wat de kracht is van het programma? Het netwerken. Als je elkaar kent, weet je elkaar eerder te vinden en kun je veel beter schakelen.'

Waar gaat de P10 zich onder jouw voorzitterschap op in zetten?

'P10 heeft een agenda platteland, met punten die actueel zijn en de rode draad vormen in ons werk. Die punten houden we steeds tegen het licht. We maken elk jaar een uitvoeringsagenda, waarmee we ons richten op wat we belangrijk vinden. Dit jaar is dat bijvoorbeeld het Nationaal Programma Landelijk Gebied. Dat is logisch, we willen erover meepraten. En ik ben de voorzitter, maar ik kan niks alleen hoor. P10 is een levendig netwerk, we doen het samen. Ons stemgeluid klinkt zelfverzekerd, uitnodigend en verbindend.'

Oplossingen voor de grote vraagstukken van ons land: ze zijn er. Op en samen met het platteland! Deze boodschap ontvingen de leden van de Tweede Kamer van P10. Hoe zien die oplossingen eruit?

'Neem het energievraagstuk. Je hebt ruimte nodig om dat op te lossen. Om zon en wind te gebruiken, en

“Hoe pakt beleid uit voor inwoners in plattelandsgebieden als je ‘hoog over’ van alles verzint?”

mestvergisters te plaatsen. Die ruimte hebben wij op het platteland. De woningcrisis? Wij hebben ruimte. Ook de stikstofproblematiek kun je niet oplossen zonder het platteland erbij te betrekken. Bij ondernemers op het platteland zie ik veel innovatie, bij boeren, bij grote bedrijven, en de universiteiten die daaromheen zitten. En inwoners zijn heel betrokken bij de leefbaarheid van het platteland. Die kracht, van inwoners en ondernemers, moeten we benutten.'

Wat vind je van de visie van het Rijk op leefbaar platteland?

'Het is een hele mooie visie. Je kunt er niks op tegen hebben. Ook de VNG heeft een mooie visie. Wat het Rijk niet doet en de VNG wel, is kijken naar wat er écht gebeurt in de praktijk. Als je zo'n stikstofkaart dropt, weet je dan wat er gebeurt met een boer die bij een Natura 2000-gebied zit, die net een nieuwe lening bij de bank is aangegaan voor zijn nieuwe stalvloer die hij volgens de laatste richtlijnen moest hebben? De blik op de praktijk mist, vind ik. Ik vind wel dat de provincie hier een verbindende rol kan spelen, want de provincie zit vaak bij het Rijk aan tafel.'

Als lid van de Nederlandse VNG-delegatie naar het Comité van de regio's in Brussel, een belangenorganisatie van lokale overheden, voorzie je Europa van advies. Waar maak je je hard voor?

'Brussel bepaalt veel voor ons, en het is van belang daarbij aangesloten te blijven. Ik zit in de commissie die adviezen geeft over het platteland. Wij hebben de Europese Commissie, die beleid maakt, een plattelandstoets geadviseerd voor beleid. Hoe pakt beleid uit voor inwoners in plattelandsgebieden als je 'hoog over' van alles verzint? De provincies spelen ook een belangrijke rol om de Europese Commissie te laten inzoomen. Voor Brussel zijn provincies zichtbaarder dan gemeenten.'

Je hebt geschiedenis gestudeerd. Wat kunnen we leren van het verleden?

'De waarde van geschiedenis zit in het achterom én in het vooruitkijken. Je moet de lessen uit het verleden meenemen om te weten wat je in het heden moet doen en laten. Meer kennis leidt tot meer inzicht. Lees *In Europa maar*, van Geert Mak. Het is een dikke pil, maar verplichte kost.'

De kunst van het afkijken

Dorpen kunnen veel leren van elkaar. Die kennis moet dan wel ergens beschikbaar zijn. Daarin voorziet een dorpendatabase die ontwikkeld is binnen het programma Leefbaar Platteland: *Mijn dorp in Overijssel*. Een schat aan kennis ligt straks voor iedereen binnen handbereik. Gert-Jan Hospers was er als wetenschapper nauw bij betrokken.

Prof. dr. Gert-Jan Hospers is bijzonder hoogleraar Transitie in Stad en Regio aan de Radboud Universiteit, en directeur van stichting Stad en Regio. In zijn werk en onderzoek richt hij zich vooral op Oost-Nederland en heeft hij veel oog voor plattelandsvraagstukken. 'De dynamiek op het platteland is groot, en veel thema's vragen om aandacht', zegt Hospers. 'Denk aan het woningtekort, vrijwilligerswerk en de toekomst van dorpshuizen.' Binnen het programma Leefbaar Platteland probeerde Hospers telkens de brug te slaan tussen theorie en praktijk. Dat deed hij bijvoorbeeld door het uitspreken van columns over actuele thema's tijdens de Dorpsscholen die Provincie Overijssel organiseerde. Ook was hij nauw betrokken bij de opzet van de dorpendatabase *Mijn dorp in Overijssel*.

Vergelijkbare uitdagingen

Veel kernen van Overijsselse dorpen kampen met vergelijkbare uitdagingen, of het nu gaat om het behoud van de school of de binding van jongeren. Gert-Jan Hospers: 'Dat dorpen veel van elkaar kunnen leren, zagen we tijdens de Dorpsscholen die rond actuele thema's zijn georganiseerd. Om Overijsselse kleine kernen nog meer van elkaar te laten leren, is parallel aan het organiseren van de Dorpsscholen, gestart met de opzet van een dorpendatabase. Het doel van de database is dorpen met soortgelijke kenmerken, uitdagingen en kansen aan elkaar verbinden. In de database vind je alles wat je over de dorpen in de provincie maar zou willen weten.'

Nuttige en interessante informatiebron

De informatiebron bevat 'harde' feiten en cijfers (facts & figures), bestaande uit openbare data en historische kennis. Daarnaast is er veel aandacht voor de 'zachte' kant (feelings), legt Hospers uit. 'Bij dat laatste gaat het om stilzwijgende kennis in de hoofden van dorpingen, zoals sleutelmomenten in de lokale historie, ervaringen bij de aanpak van problemen en do's en don'ts in het dorpsleven. Inzicht daarin is niet alleen interessant, maar ook nuttig: dorpen kunnen bij elkaar de kunst afkijken en hoeven het wiel niet

telkens opnieuw uit te vinden als ze geconfronteerd worden met een lokaal vraagstuk.'

Werk in uitvoering

De dorpendatabase *Mijn dorp in Overijssel* is straks makkelijk online te raadplegen, via www.mijndorpinoverijssel.nl. Op dit moment wordt er nog hard aan gewerkt. Hospers: Ga er maar aan staan: zoveel dorpen in kaart brengen is nogal wat! Ook als de database gevuld is, is de klus nog niet geklaard. Het is een dynamische website die, net zoals de kernen zelf, volop in beweging blijft.'

Tekst: Kim Verweij (OVKK)

Foto's: Ria de Boer

Ideeën uit Zalk zijn het ei van Columbus voor Twenterand

Het is voor dorpen lang niet altijd gemakkelijk om een goede aanpak of oplossing te bedenken voor verschillende uitdagingen. Dat weten ze bij de OVKK, de Overijsselse Vereniging van Kleine Kernen. 'Wij krijgen vaak telefoontjes van mensen die zich afvragen of andere dorpen óók bezig zijn met een bepaald vraagstuk. Ze zijn op zoek naar een aanknopingspunt en praktijkervaringen', vertelt Jacolien van de Wetering, netwerkconsulent bij de OVKK. 'Meestal kunnen we wel doorverwijzen naar iemand uit ons netwerk die in een ander dorp met iets soortgelijks bezig is. Of naar een kerncontactambtenaar die in zijn of haar gemeente een mooi voorbeeld weet. Het is vaak helemaal niet nodig om zelf het wiel opnieuw uit te vinden. Dorpen staan niet alleen in hun uitdagingen.'

Waardevol bezoek

Tijdens een netwerkvond voor de plaatselijke belangenorganisaties van Twenterand vertelde de OVKK over de uitwisseling van kennis en ervaringen. 'Om de dorpen in Twenterand te inspireren, had ik de mensen van het dorpsbelang en het dorpshuis uit Zalk meegenomen', vertelt communicatieadviseur Kim Verweij van de OVKK. 'De andere aanpak in Zalk

sprak tot de verbeelding en bij de afsluiting opperde burgemeester Broekhuizen van Twenterand: 'Weet je wat we doen? We gaan met de bus naar Zalk om te ervaren wat we hier vanavond hebben gehoord. Dat brengt onszelf ook vast weer op ideeën.' Dit spontane idee werd aan beide kanten goed ontvangen en het bezoek was een succes. Er werd volop uitgewisseld en iedereen hield er wat aan over.'

Digitaal buurten

Provincie Overijssel zag ook de behoefte aan uitwisseling van ideeën bij de dorpen, en was daarnaast zelf erg benieuwd naar de activiteiten in de Overijsselse dorpen. Zo ontstond de wens een verzamelplek te creëren, waar al deze informatie, ervaringen en lokale wijsheden op dorpsniveau samenkomen. Het idee voor de online database *Mijn Dorp in Overijssel* was geboren! Het wordt een plek waar dorpen van elkaar kunnen leren en inspiratie op kunnen doen. Net zoals Twenterand en Zalk dat deden, maar dan online. Dus heb je een vraag en ben je benieuwd of andere dorpen al eens met een bepaald bijltje hebben gehakt? Neem dan eens een kijkje op www.mijndorpinoverijssel.nl

Leren van elkaar op de dorpsschool

Waar kun je nou beter kennis uitwisselen en leren van elkaar dan op school? Daarom koos Provincie Overijssel op advies van geograaf Koen Salemink voor de 'dorpsschool-aanpak' om dorpen te versterken binnen het programma Leefbaar Platteland. Salemink vertelt over de aanpak en over zijn betrokkenheid bij het programma. Als kritische vriend kon hij de moeilijke vragen stellen.

Koen Salemink is universitair docent culturele geografie aan de Rijksuniversiteit Groningen. Hij vertelt over zijn betrokkenheid bij het programma Leefbaar Platteland. 'Ik houd me vooral bezig met plattelandsontwikkeling, nieuwe vormen van democratie en burgerinitiatieven', verduidelijkt Salemink wat hij precies doet als geograaf. Net als Bettina Bock en Gert-Jan Hospers is Salemink gevraagd een essay te schrijven over de toekomstige opgaven voor het platteland. 'Daarnaast heb ik een advies geschreven voor de uitvoering van het programma. Dat advies is erop gericht dat initiatieven op het platteland van elkaars bestaan weten en van elkaar kunnen leren.'

Dorpsschool-aanpak

Mensen die betrokken zijn bij initiatieven van of in hun dorp zijn doorgaans druk bezette mensen, weet Salemink. 'Ze hebben een baan en doen in hun vrije tijd veel aan hun initiatief. Er is niet veel tijd om andere initiatiefnemers op te zoeken, en bovendien is dat lastig te organiseren. Ik heb een aanpak aanbevolen waarbij meekijken met elkaar en leren van elkaar juist wél tot stand komt. Zodat mensen elkaar kunnen inspireren met hun initiatieven. Deze aanpak heb ik de 'dorpsschool-aanpak' genoemd. Daarbij richten we locaties in kleine kernen in als dorpsschoollokalen. Initiatiefnemers, bestuurders, inwoners en wetenschappers presenteren daar hun plannen aan elkaar, vertellen hun successen en valkuilen en reageren op elkaar.'

Kritische vrienden

Meekijken met een nabijgelegen dorp is helemaal niet zo simpel. Salemink, van oorsprong een Denekamper, weet bijvoorbeeld dat het niet voor de hand ligt om vanuit Denekamp eens in Ootmarsum te gaan buurten. 'Bij je naaste buurdorp ligt toch een drempel. Er ontstaat al snel 'kerktorenconcurrentie' tussen dorpen onderling. Leren van dorpen die wat verder weg liggen, maar die wel vergelijkbaar zijn, is veel makkelijker te organiseren.' Provinciebreed van elkaar leren is dan ook de insteek van het programma Leefbaar Platteland. 'Welke opgave speelt waar? Of het nu gaat om stikstof, de sluiting van scholen, collectief particulier opdrachtgeverschap of de herbestemming van kerkelijk vastgoed: als je meekijkt met anderen, dwingt het je om over je eigen aanpak na te denken. Wat kan er gebeuren, en wat is mijn invloedssfeer?' Er zijn al meerdere dorpsschool-sessies geweest, over de grote opgaven van het platteland. 'De provincie organiseerde, en wij als wetenschappers dachten mee over de thematiek. Onze wetenschappelijke meerwaarde is dat wij doorvragen en verbanden zien die niet direct in het oog springen. Wij proberen te adviseren vanaf de zijlijn. We zijn een soort kritische vrienden die soms moeilijke vragen stellen.'

Geen routekaart, wel empowerment

Begin 2023 levert Salemink, als onderdeel van zijn opdracht, een 'empowerment-document' op; Plattelandsontwikkeling in de praktijk: 'Empowerment van initiatieven door de juiste vragen te stellen.' 'Het heette aanvankelijk een routekaart', zegt hij.

'Die moest in beeld brengen welke route een initiatief of groep bewoners kan bewandelen om resultaten te bereiken. Ik wilde geen 'one size fits all'-ding maken. Waar mensen die het al kunnen toch niet naar kijken, en waarvan anderen denken: ik begrijp het nog steeds niet. Ik wil mensen liever tools geven om in de fase waarin een initiatief zich bevindt, van de planfase tot de uitvoering, de juiste vragen te stellen, de juiste personen te kunnen vinden op het juiste moment en subsidiegelden en hulpbronnen aan te kunnen boren. Ik wil ze helpen vooruit te kijken zodat ze stappen kunnen zetten. Vooruitzien is volgens mij de kern van goede ondersteuning. Dat kan initiatieven helpen versnellen.' Het is dus niet zozeer een uitgestippelde route, als wel een spiegel die mensen helpt eerlijke vragen te stellen. Salemink: 'Je kunt wel net als Pippi

Langkous denken dat je iets nog nooit gedaan hebt, dus dat het wel zal lukken. Maar laten we eerlijk zijn: burgerinitiatieven zijn tijdrovend en de opgaven zijn groot. Dan helpt zo'n document dat je er steeds bij kunt pakken veel meer dan een rapportage die in de la verdwijnt.'

Startpunt voor de toekomst

Het document is een nuttig startpunt voor de toekomst, voor het Provinciaal Programma Landelijk Gebied, zegt Salemink. 'Het platteland zal nog lang een belangrijk thema blijven in de politiek. Het empowerment-document helpt dorpen op een efficiënte manier te bereiken wat ze graag willen, en het is een leerdocument voor de provincie. Het bewonersperspectief blijft erdoor op het netvlies staan bij alle lagen en afdelingen van de provincie.'

Méer dan de landbouwopgaven

In Haagse discussies over het platteland, en in de media, gaat het vooral over de boeren. Koen Salemink wijst erop dat de boeren niet de hoofdmoot van het plattelandse economische belang zijn. 'De belangrijkste inkomstenbron van dorpen en buitengebieden zijn de mensen die in de stad werken en die wonen op het platteland. Laten we er daarom voor waken discussies steeds te beginnen vanuit de landbouwopgaven. Genoeg diverse banen voor hoger opgeleide Overijsselaars in bijvoorbeeld Noordoost-Twente en het Vechtdal, is óók een dringende opgave. En voor alle opgaven geldt: verstop je niet als provincie, wacht niet op Den Haag, maar vertel ze hoe het moet en wat je van ze nodig hebt.'

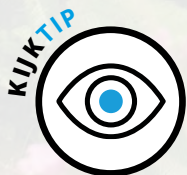

Podcast Platteland kiest positie

Platteland kiest positie is dé podcast over het actieve, Overijsselse platteland. Presentator Zegert van der Linde bezoekt Overijsselse dorpen en praat met de inwoners over hun plannen voor een leefbaar platteland.

Luister via:

Het Plattelandologisch Instituut

Wat als we de moderne problemen eens door een niet-stedelijke bril bekijken?

Provincie Overijssel is trots op het platteland en wil de kwaliteit ervan in stand houden en versterken. Daarom maakte de provincie de eerste aflevering van Het Plattelandologisch Instituut mogelijk: Noaberschap: hoe verhoud je je tot je naaste medemens? Plattelander van oorsprong en actrice Johanna Ter Steege verzamelde een bont gezelschap plattelanners voor no-nonsense-gesprekken in een kalverenschuur midden op het Overijsselse platteland in Notter. Dit alles onder bezielende leiding van de bekroonde filmmaker en journalist Geertjan Lassche uit Rouveen. Het Plattelandologisch Instituut sluit perfect aan bij onze behoefte aan echte gesprekken rondom thema's die ons allemaal raken.

Kijk via:

